

■ Пошта

«ДНЯ РОДНОЙ МОВЫ МАЛА...»

...У іншых людзей зазвычай цікавяцца, як прайшоў іх дзень, што новага на працы? У мяне, ведаючы яе спецыфіку, пытаюць: «Што людзі пішуць?» Бо многім гэта і сапраўды цікава.

У нашай сталічнай гімназіі № 174 Маскоўскага раёна сёлета ўпершыню адбыўся раённы конкурс чытальнікаў «Сэрцам роднага слова краіны», — паведамляе настаўніца беларускай мовы і літаратуры спадарыня Ганна Казлова. — Да гэтага свята, да дня роднай мовы, былі запланаваны інфармацыйныя гадзіны, акцыя «Гавары са мной па-беларуску», кніжныя выставы, конкурсы малюнкаў. Але ж, самым маштабным стаў конкурс чытальнікаў, які сабраў вучняў амаль усіх навучальных устаноў раёна. Ён праходзіў тры дні і ўсе тры — наша гімназія прымала гасцей: канкурсантаў, іх бацькоў, настаўнікаў...

Тэматыка вершаў, што абралі для сябе ўдзельнікі, была самая разнастайная: чыталіся творы як класікаў — Якуба Коласа, Максіма Багдановіча, Петруся Броўкі, Максіма Танка, Рыгора Барадуліна, Ніла Гілевіча, так і маладых паэтаў, у тым ліку — з намінацыі «Уласныя вершы».

Пра што яны? Пра сваю Радзіму, родны горад, бацькоў, сяброўства, мір і вайну — пра ўсё, што хвалюе. Журы найбольш уразілі вершы Арцёма Кржэвінскага, Паліны Літоўчанкі, Аляксандра Палоніка, Іны Фрамянковай.

Некаторыя ўдзельнікі выступалі з музычным суправаджэннем, з інсцэніроўкамі твораў. І кожнага ўдзячныя глядачы падтрымлівалі апладысмантамі.

Журы між тым вызначала пераможцаў ва ўсіх узроставых групах. Імі сталі Кіра Граздова (СШ № 67), Іван Цітоў (СШ № 101), Аліса Курс (СШ № 9), Кацярына Маісеева і Фрося Наздрына (цэнтр дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі «Ранак»), Ліна Тонкевіч (гімназія № 61), Марына Ракоўская (СШ № 161), Міхаіл Наскоў (СШ № 154), Дар'я Сінюк (СШ № 208) і Марыя Харольская (гімназія № 10). У ліку пераможцаў і трое вучняў нашай — Меланія Насякайла, Ганна Сабайдакова і Арына Хадкевіч.

Сам жа конкурс чытальнікаў, — як прызнаецца Ганна Казлова, —

пакінуў шмат цудоўных уражанняў. І самае, бадай, галоўнае — што адбылася такая сустрэча, такое вольнае свята роднай мовы.

Што яна для чалавека? На гэтае пытанне кожны, відаць, адкажа па-свойму. Для вучняў, якія бралі ўдзел у конкурсе, мова — гэта вялікі скарб, з дапамогай якога яны выказвалі свае думкі, пачуцці, уражанні, частка гістарычнай спадчыны і чалавечай культуры.

Хоцацца спадзявацца, — напрыканцы ліста піша Ганна Васілеўна, — што такія мерапрыемствы ў нашым раёне стануць добрай традыцыяй...

Бо патрэба ў гэтым ёсць, прычым відавочная.

«Паводле Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь, у нас дзве дзяржаўныя мовы, — нагадвае спадар Уладзімір Глеб з Віцебска. — Адна апошнім часам усё часцей складаецца ўражанне, што яна адна — руская, а вольнае беларускае пры ўсёй нашай незалежнасці паступова ператвараецца ў замежную, выступае ў ролі папялушкі. Нельга мірыцца з тым, што не ў кожным абласным цэнтры ёсць беларускамоўныя школы, не кажучы ўжо пра так званыя гарады абласнога падпарадкавання, пра раённыя цэнтры. І нельга не захапляцца гераізмам мінчан, якія, гадуючы малых сапраўднымі беларусамі, вымушаны вазіць іх у беларускамоўныя групы садкоў ледзь не праз увесь горад. Ствараючы такія «камфортныя ўмовы» для мовы, мы не паважаем сябе...»

Дык ці трэба дзівіцца і абуралася, што нашы суседзі, у тым ліку пісьменныя, супрацоўнікі радыё і

тэлебачання, дагэтуль не запамнілі назву нашай краіны, дагэтуль завуць Беларусь Беларусіяй?

Гэтае пытанне ўжо з іншага ліста — ад спадара Казлоўскага з Рагачова. «Я не заклікаю будаваць агароджы, але ж калі мы самі не будзем паважаць сваю мову, ведаць сваю гісторыю, шанавальні культуру, то не трэба гэтага чакаць ад суседзяў».

З таго ж канверта і, як той казаў, «карціна алеем»: на прызыўным пункце сядзяць два хлопцы з суседніх вёсак, размаўляюць пра свае хатнія справы, ужываюць слова «певень». «А што гэта такое?» — пытае трэці, які ў гэты час праходзіць міма. — Вяскоўцы тлумачаць, гараджанін рагоча... «Такі вольнае чынам, — робіць выснову чытач, — мы дарагаталіся да таго, што цяпер і ў вёсках многія не ведаюць роднай мовы...»

Для таго, каб такога не назірала, працуе цэлае войска педагогаў, якія вучаць мове і на ўроках, і пасля... «Не так даўно ў нас прайшоў тыдзень беларускай мовы, — паведамляе настаўніца Мушынскага дзіцячага садка-сярэдняй школы, што на Мсціслаўшчыне, спадарыня Лілія Мацвеева. — Самым яркім і відовішчым сярод яго мерапрыемстваў атрымаўся конкурс інсцэніровак па творах беларускіх пісьменнікаў Якуба Коласа, Янкі Купалы, Кузьмы Чорнага, Алены Васілевіч, Змітрака Бядулі, самай шырокамаштабнай — інтэлектуальна-пазнавальная гульня «Мой родны кут», мэтай якой было пашырыць веды пра Беларусь, яе мову і славу тых землякоў... На высокай патрыятычнай ноце прайшла і акцыя «Жыві, мова!». Вучні Стас Лаўроў, Ягор Сцяпануа, Святлана Шэлесть і

Алеся Шэндрыкава перамаглі ў конкурсе чытальнікаў вершаў.

Настаўніца, на жаль, не паведамляе, якія, канкрэтна, паэтычныя творы прагучалі падчас гэтага конкурсу. Але ж цалкам магчыма, што было там і знакамітае:

«Кажуць, мова мая аджывае
Век свой ціхі: ёй знікнуць пара.
Для мяне ж яна вечна жывая,
Як раса, як сляза, як зара...»

Прыгожы, пранікнёны верш Пімена Панчанкі!.. Які — хоць і грэх прызнавацца — усё дарослае жыццё здаваўся мне... трохі недапісаным: бянтэжылі, у прыватнасці, не такія моцныя (у параўнанні з першымі) заключныя радкі:

Ці плачу я, ці пяю,
Ці размаўляю з матуляю —
Мову сваю, песню сваю
Я да грудзей прытульваю.

Толькі нядаўна даведлася, што паэт напісаў іх пад ціскам цензуры, а першапачаткова канцоўка верша гучала зусім па-іншаму

Ці плачу я, ці пяю?...
Восень. На вуліцы цёмна...
Пакіньце мне мову маю,
Пакіньце жыццё мне!

Як той казаў, адчуецца розніца і згадзіцца: паэзія, проза (не толькі Панчанкі — усіх нашых творцаў), як і сама нацыя, будуць жыць толькі тады, калі будзе жыць мова.

Трэба сказаць, што дзень яе — роднай — асобных з нашых чытачоў заспеў, што называецца, знянацку. «Не буду казаць пра іншых пенсіянераў, — прызнаўся спадар Уладзімір Пішчунін з Мінска, — але ў мяне жыццё досыць аднастайнае, усе дні падобныя, што 5 лютага, што 20, што аўторак, што серада, распарадак адзін: тэлевізар, снеданне, свежы нумар «Звязды», а там, глядзіш, і абед.

■ Чалавек — чалавеку

БУСЛІНАЯ ЎДЗЯЧНАСЦЬ

Хата ў вёсцы засталася гэтым братам у спадчыну — ад бабулі з дзядулем.

Новыя гаспадары любяць туды прыязджаць. Вось і ў той раз завіталі на выхадныя, вечарам памыліся ў лазні, прыгатавалі шашлык, выпілі па чарачцы. Набліжалася ноч, і да слыху адпачывальнікаў данёсся нейкі шоргат. Насцярожыліся: што гэта можа быць? Абышлі вакол пабудовы — нічога падазронага. Так і паснулі...

Нараніцу той жа, нават гучнейшы шоргат паўтарыўся, і браты рушылі да суседняй хаты, што даўно ўжо пуставала. Там, паміж сцяной пахіленай паветкі ды кучай дроў, і ўбачылі маладзенькага

бусла. Ён нейкім чынам трапіў туды, а вольнае выбрацца ніяк не мог.

Браты дасталі гэтага небараку, пасадзілі ля сажалкі, пачаставалі яшчэ хлебам і прывезеным мясам...

Праз некалькі гадзін дачнікі сабраліся ад'язджаць і ўбачылі, што двое дарослых буслоў і той «падлетак» сядзяць на страсе іх хаціны і дзюбамі выстукваюць «азбуку Морзэ». Трэба разумець, дзякуючы за выратаванне.

...Што цікава, гэтая карціна паўтаралася праз усё лета: як толькі ў двор заязджала машына, буслінае сямейства, заняўшы месца на даху, вітала гасцей.

Фаіна КАСАТКІНА,

г. Паставы

■ Добрая навіна

ЛІЗАВЕТА — ЯНА Ж АЛЬЖБЭТА,
А ФАМА — ТАМАШ...

Што азначае ваша імя? Адкаж на гэтае пытанне можна знайсці ў новым «Слоўніку асабовых уласных імён» аўтараў Уладзіміра Завальнюка і Валянціны Раманцэвіч пад агульнай рэдакцыяй акадэміка НАН Беларусі, доктара філалагічных навук Аляксандра Лукашанца.

Кніга складаецца з трох частак: «Беларуска-рускі слоўнік імён (мужчынскія; жа-

ночыя), «Каляндар імён», «Паходжанне і значэнне ўласных асабовых імён» (мужчынскія; жаночыя).

У канцы змешчаны дадзатка, дзе падаюцца ў табліцах узоры скланення імён, імён па бацьку і некаторых прозвішчаў на рускай і беларускай мовах.

Мэта слоўніка, як сказана ў прадмове, «забяспечыць патрэбы сучаснай беларускай іменаслоўнай практыкі, аказаць дапамогу бацькам пры выбары для дзяцей імён у ад-

іншы сцэнарый хіба ў выхадныя ды святы, калі на працу не сыхodziць дачка.

Я гэта да таго, што надоечы зранку ўключыў тэлевізар і... нічога не зразумеў: беларускія навіны перадавалі па-беларуску, рэпартажы з Алімпіяды — таксама. Ад чаго ў галаве — лёгкая паніка і цэлы рой думак! Найперш успомніліся часы, калі тэлебачаннем кіраваў — светлай памяці — Генадзь Бураўкін, потым з'явілася надзея, што зараз акурат таксама будзе кіраваць нядаўна прызначаны спадар Іван Эйсмант...

У любым выпадку, — як паведамляў спадар Пішчунін, — я быў шчаслівы! Я адчуваў сябе сваім у сваёй краіне і шчыра здзіўляўся: аказваецца і больш сталыя зоркі нашага тэлебачання, і маладыя хлопцы і дзяўчаты, якія заўсёды так ліха «шчабечуць» на другой дзяржаўнай мове, добра валодаюць першай... Дык чаму ж тады?..

Шмат аб чым хацелася паразважаць, але пошта прынесла свежы нумар «Звязды», — распавядаў чытач. — Разгарнуў яго і ўсё зразумеў: 21 лютага — сусветны дзень роднай мовы... Месцу яе, стану яе ў Беларусі прысвечаны цэлы разварот — «Круглы стол». Прачытаў яго з вялікай цікавасцю і нават з аптымізмам. А потым зноў вярнуўся да тэлевізара. Шчыра скажу, што даўно ўжо не атрымліваў такога задавальнення ад прагляду праграм».

«З пэўнымі надзеямі, — як паведамляе спадар Уладзімір, — уключыў яго і назаўтра. Чакаў, што, можа, суд пагорчыцца. На жаль, не — свята сапсочылася, і ўсё вярнулася на кругі свае».

А чаму? — пытаецца чытач. І выступае з канкрэтнай прапановай: калі мы гаворым пра ціхую беларусізацыю, то, магчыма, ёсць сэнс вольнае такія дні роднай мовы ладзіць не адзін раз на год, а хоць бы на тыдзень, на месяц... Бо беларуская мова ў Беларусі, у яе сталіцы і сапраўды павінна гучаць не толькі на ўроках ды ў грамадскім транспарце.

«І дзякуй богу яшчэ, што жыве беларускамоўная «Звязда!»»

«Заўжды выпісваю, чакаю і чытаю...»

«Немагчыма пераацаніць тую ролю, якую выконвае газета ў справе абароны мовы тытульнай нацыі».

Гэта — радкі з іншых лістоў. Значыць, ёсць сэнс працаваць далей.

Пошту чытала
Валянціна ДОУНАР